

ŠKOLA, KDE ZAČÍNÁJÍ HOKEJOVÉ HVĚZDY

Vedle pohybu sází i na systematickou péči o nadané

Základní škola Úvoz se nachází v Brně na úpatí Kraví hory, téměř ve středu města. Má za sebou šedesát let existence a veřejnosti se zapsala do povědomí jako sportovní škola s vlastní ledovou plochou. V současnosti se jedná o instituci, která se orientuje i na intenzivní výuku nadaných dětí.

„Na letošní rok připadá jubileum 60 let od otevření školy. Zatím jsme výročí neslavili kvůli epidemii koronaviru. Oslavu plánujeme na podzim roku 2021 a bude tematicky zaměřená na profilaci školy,“ uvádí ředitel školy Miloš Doležal.

Strípky z historie

„Podle kroniky nastoupilo hned v prvním školním roce 1350 žáků. Kvůli velkému počtu ale bylo 150 z nich převedeno do okolních škol a 1200 žáků se učilo na směny dopoledne a odpoledne. Tato praxe pokračovala i v dalších letech. Ve školním roce 1965 až 1966 došlo v deváté třídě k vnější diferenciaci tříd na dvě studijní a dvě praktické. Třídy se dělily na žáky s předpoklady pro další studium a žáky se zaměřením na učební, řemeslné obory,“ popisuje historii školy její ředitel. Podle jeho slov k činnosti školy už od počátku neodmyslitelně patřila družina, v níž trvale pracovalo s dětmi prvního stupně pět až šest oddělení. V současnosti má družina sedm oddělení a tomu odpovídající počet zaměstnanců. V budově školy je také umístěna školní jídelna, která funguje jako samostatná příspěvková organizace. „V tomto roce navštěvuje školu 545 žáků, přičemž povolená kapacita školy je 560 žáků. Zaměstnanců máme 57, z toho 42 učitelů,“ upřesňuje M. Doležal.

Budova školy za svou existenci prošla mnoha změnami. Už v 60. letech proběhla přístavba, která byla důležitá pro tehdejší praktickou výuku. „Byla vystavěna školní zahrada a skleník, ty se ale nedochovaly do současnosti. Nyní najdete na jejich místě hřiště,“ vysvětluje ředitel. Zásadní rekonstrukce budovy proběhla pět let po sametové revoluci. „Byla provedena nová elektroinstalace, budova se kompletně vymalovala, započalo se s výměnou podlahových krytin a montáží okenních žaluzií. A do provozu byla uvedena elektrická pec pro vypalování keramiky. Díky zajímavým kresbám na stěnách, obrázkům a dalším uměleckým výrobkům dětí a učitelů získal interiér školy novou tvář,“ vyjmenovává ředitel.

Investice přitekly i do rozšíření sportovišť. V roce 1982 byla dokončena stavba školního hřiště s běžeckou dráhou, dvěma doskočišti, vržístěm, hřištěm na volejbal, sítí, brankami a nářadovnou. „V roce 2012 začala stavba sportovišť s názvem „ZŠ Úvoz 55 – sportovní hřiště“, která byla spolufinancována z fondů EU. Cena investiční akce dosáhla 20,3 milionu korun. Součástí stavby je hřiště na házenou, malou kopanou, atletický ovál, sektor pro skok daleký, běžecká dráha na 100 metrů a víceúčelové hřiště na košíkovou, volejbal, tenis. Stavba byla předána k užívání v lednu roku 2013.

V říjnu téhož roku byla zahájena rekonstrukce školy, která změnila její venkovní vzhled. Budova byla zateplena, vyměnila se původní okna za plastová, vznikl spojovací krček s budovou dílen a fasáda byla opatřena logy školy ve „firemních“ barvách, což jsou světle šedá a světle modrá,“ upřesňuje ředitel.

Netradiční učebny

Mezi lety 2006 a 2020 došlo k dalším fázím modernizace budovy školy, včetně jejího mobiliáře a technologického vyba-

vení. Vznikly dvě nové učebny informatiky a práce s počítačem se stala nedílnou součástí výuky. Žáci mají dnes k dispozici i informační centrum, kde mohou využít studijní materiály jak ve formě tradiční (knihy, encyklopedie, časopisy), tak elektronické (naučná videa, výukový software, přístup k informacím prostřednictvím internetu).

„Informační centrum bylo otevřeno ve školním roce 2006/2007. Jeho součástí je knihovna, posezení, počítače s dataprojektorem a sady tabletů pro žáky. Vzhledem k velkému počtu tříd a žáků ve škole je infocentrum rovněž jednou z kmenových tříd pro nadané žáky. Z hlediska technologií jsou naše třídy vybaveny tak, aby výuka mohla probíhat atraktivně a zároveň efektivně. V každé učebně najdete počítač připojený na dataprojektor, v některých učebnách jsou navíc interaktivní tabule. Ke stále častěji využívané alternativě patří tablety, které škola pořizuje průběžně,“ vypočítává zástupce ředitele Miloš Přinosil.

Brněnská škola využívá i sál pro dramatickou výchovu (školní divadélko), cvičnou kuchyni, posilovnu nebo keramickou dílnu s pecí a dvěma hrnčířskými kruhy. „Žáci navštěvují odborné učebny (počítačové, jazykové), informační centrum, hudebnu a ateliér či chemicko-fyzikální laboratoř. Například v modelovně probíhají keramické kroužky, děti zde pracují s hlinou. K dispozici mají dva hrnčířské kruhy, pec

Foto: autorka

Kantorský sbor

Foto: archiv školy

venské kulturistiky, bývalý fotbalový brankář a mistr ČR Petr Kostelník nebo Luděk Höfer, který reprezentoval naši zemi ve sportovní gymnastice. „Nesmíme zapomenat, že absolventy školy jsou i umělci, například zpěvačka Ladka Kozderková nebo herec Petr Gazdík. Krátce naši školu navštěvoval herec Tomáš Matonoha,“ doplňuje ředitel.

Druhá etapa sportovní historie školy začala zahájením provozu umělé ledové plochy. V roce 1978 vznikají ve škole první dvě třídy pro žáky se zvýšeným zájmem o lední hokej. Od této doby nebyla tradice hokejových tříd přerušena. Ředitel pyšně upozorňuje, že škola nese odkaz slavných osobností, jako byl kupříkladu Vlastimil Bubník, který reprezentoval Československo jak v hokeji, tak i ve fotbale. Tento fenomenální sportovec, který na ZŠ Úvoz trénoval budoucí hokejisty, se zúčastnil čtyř zimních olympiád, a na své poslední olympiádě v Innsbrucku získal bronzovou medaili.

„Pro školu je velká čest, že se na výchově mladých hokejistů podíleli zasloužilí mistři sportu Vlastimil Bubník, Zdeněk Kepák, dále bývalí reprezentanti Jaromír Meixner, Václav Pantůček a další bývalí ligoví hokejisté, například Lubomír Hrstka, Vladimír Kříž, František Andryšek, Pavel Stloukal, Rostislav Čada, Otto Železný, Karel Nekola a další. Jsme rádi, že se naši absolventi k nám vrací zpět učit a trénovat. Působil zde Jakub Havel a nyní u nás pracuje Karel Husák. Oba jsou absolventy hokejových tříd, sám jsem je trénoval. Oba si však nakonec zvolili učitelství povolání. Jako trenéři zde v současnosti působí i naši bývalí odchovanci David Ludvík, Jan Čermák, Jiří Sýkora, Robert Holý, Dalimil Svoboda,“ uvádí ředitel.

na vypalování výrobků a ostatní potřebná vybavení. Hudebna je učebnou vybavenou klavírem a dalšími hudebními nástroji. Rovněž disponujeme relaxační místností, kde je herní počítač, playstation, stolní fotbal, literatura, hry a sedací vaky. Místnost byla zřízena z participativního rozpočtu zřizovatele,“ vysvětluje M. Doležal a dodává, že v současné době se všichni připravují na další etapu změn – chystá se další přístavba školy, jejímž cílem je vytvoření čtyř až pěti nových učeben.

Ne každá škola může mít hudebnu nebo modelovnu, ale tou nejvíce netradiční součástí ZŠ Úvoz je bezesporu zimní stadion. Jeho historie sahá až do 70. let, kdy byl zahájen provoz na umělé ledové ploše vedle školní budovy. „Jednalo se o venkovní ledovou plochu na místě, kde dnes stojí hala. Stavba byla dokončena ve školním roce 1976/77. Stadion si poté prošel rekonstrukcí, která začala ještě před rokem 1989 – v rámci akce Z. V březnu, konkrétně 18. března 1993, se konala tisková konference k oficiálnímu otevření stadionu. Od té doby halu využívá i veřejnost,“ říká ředitel. Stadion v současné době slouží k výuce bruslení mnoha základních škol, a především mladým hokejistům.

Sportovní tradice

Už od svého vzniku kladla škola velký důraz na rozvoj sportovních dovedností dětí. K první výrazné změně došlo již v roce 1963. „Ministerstvo školství tehdy rozhodlo na škole zřídit šestou třídu jako experimentální pro pohybově nadané děti se zaměřením na sportovní gymnastiku. Od té doby se začíná o škole na Úvoze mluvit ve spojitosti se sportem,“ říká M. Doležal. Už o dva roky později působily ve škole tři sportovní třídy se zaměřením na sportovní gymnastiku v 6., 7. a 8. ročníku.

Již od vzniku školy v 60. letech dosahovali její žáci dobrých sportovních výsledků v různých sportovních odvětvích. Ve spor-

ovní gymnastice, ale například i v atletice se umísťovali na čelných místech v rámci republiky. „Našimi nejznámějšími ženami-absolventkami jsou Kateřina Mrázová, Iveta Havlíčková nebo Věra Černá. Iveta Havlíčková se stala mistryní republiky v umělecké gymnastice. Kateřina Mrázová, naše absolventka z roku 1986, byla velmi úspěšnou reprezentantkou republiky v krasobruslení a účastnila se mnoha světových soutěží, včetně olympijských her. Věra Černá byla v 70. letech jednou z nejtalentovanějších sportovních gymnastek. Společně s Danou Brýdlovou reprezentovala republiku na mistrovství Evropy žen ve sportovní gymnastice v roce 1979. Věra Černá se stala mistryní světa na kladině,“ připomíná ředitel. Školu navštěvoval i Libor Minařík – legenda českoslo-

Petr Hubáček s mladými hokejisty

Foto: archiv školy

Žáci školy hrají po celou dobu trvání sportovních tříd v nejvyšších žákovských soutěžích. „Jako ředitel si vážím každého dobře vychovaného, poctivého absolventa. Právě v hokeji to takoví žáci naší školy dotáhli nejvýše. Jako příklad bych uvedl hokejistu Petra Hubáčka, kterého jsem učil a trénoval čtyři roky v žácích. Petr ve své hokejové kariéře působil v NHL (Philadelphia Flyers), rovněž je mistrem v nejvyšší finské i francouzské hokejové soutěži. Nyní můžeme Petra vidat na obrazovkách ČT Sport v roli hokejového experta a spolukomentátora. Petr na školu rád vzpomíná a často se k nám vrací na kus řeči. Mnoho našich odchovanců se dokázalo prosadit do nejvyšších soutěží jak u nás, tak i ve světě. Řada hráčů dosáhla významných individuálních úspěchů a klubových ocenění. Více než dvě desítky našich hokejistů se dostaly do reprezentací, a to včetně mistrů světa hráčů do 20 let Jiřího Davida a Zdeňka Blatného. V seniorské reprezentaci dosáhl největšího úspěchu Adam Svoboda zlatem z MS ve Vídni 2005 a stříbrem z MS v Rize 2006. Dále Petr Hubáček, který v reprezentaci získal kompletní sadu medailí – v roce

► 2010 zlato v Kolíně nad Rýnem, 2006 stříbro v Rize a roce 2011 bronz v Bratislavě. Tituly mistra České republiky získali naši absolventi Milan Nedoma, Marek Tichý, Pavel Zubíček, Jan Fadrný, Adam Svoboda, Jiří Polanský, Tomáš Vincour. V současné době máme některé naděje, ale bylo by předčasné někoho jmenovat," tvrdí ředitel a dodává, že nyní navštěvuje hokejový klub i několik děvčat.

Orientace na nadání

Základní škola Úvoz se neorientuje jen na sport, ale v posledních patnácti letech i na výuku nadaných dětí. „Rozvíjíme komplexně celou osobnost dítěte, nejen intelekt, sportovní či umělecké nadání, ale i celou škálu osobnostních, sociálních a volních schopností," zdůrazňuje ředitel.

Intenzivní péče o nadané tady oficiálně začala v roce 2007, kdy škola požádala o první grant, který umožnil otevřít výuku o první skupiny nadaných, vybavit učebny potřebnou technikou a specializovaně

Jak probíhá výběrové řízení do skupinové výuky mimořádně nadaných žáků? „Protože se jedná o specifický model vzdělávání, který ne každému vyhovuje, potřebujeme především vědět, o jakou osobnost dítěte se jedná. První cesta tedy vede do pedagogicko-psychologické poradny, kde se určí struktura a míra nadání dítěte, jeho slabé a silné stránky, aktuální obor zájmu a případné hendikepy," říká zástupkyně ředitele. Podle ní je vyjádření poradny při výběru velmi důležité. V době před pandemií navštěvovali nadaní před zahájením docházky kroužek Miniigáček, kde vyučující pozorovali jejich práci. Před výběrovým řízením musí rodiče vyplnit dotazník, kde sdělí škole pokročilost ve školských dovednostech – čtení, psaní, počítání. Na základě těchto podkladů pak škola pečlivě zvažuje a vybírá adepty do skupinky nadaných.

Specifika výuky

Specifika výuky nadaných lze shrnout do několika oblastí. „Oblast sociální zahrnuje výchovu a vedení nadaných ve schopnos-

umožňuje maximalizovat individuální přístup. Na druhou stranu skupina, v níž je většina dětí mimořádně nadaných, umožňuje vyučujícímu cíleně vést každého k týmové spolupráci. Organizačně vzato, jsme schopni zajistit, aby každé dítě pracovalo na své úrovni ve skupině či individuálně. Učíme se nejprve pracovat ve dvojicích, později v týmech. Pro mnohé nadané je kontakt s jinými nadanými na stejné nebo vyšší úrovni první taková životní zkušenost a je potřeba, aby si uvědomili, že podobně výjimečných je více a musí se naučit spolupracovat a vzájemně se tolerovat," říká zástupkyně ředitele.

Užívání metod a přístupů k výuce nadaných je dáno složením dětí ve skupině. Záleží na schopnosti vyučujícího vybrat na základě osobnostních charakteristik dětí vhodné metody, udělat výuku dostatečně zajímavou, atraktivní, podnětující. „V některé skupince například vrstevnické vyučování funguje naprosto skvěle a žáci jsou schopni připravit prezentaci na

Foto: archiv školy

Z atletických přeborů

proškolit vyučující ve specifikách vzdělávání nadaných. „Samozřejmě už několik let před grantem probíhala intenzivní příprava metodická, organizační i kompetenční. Prvotní ucelené proškolení vybraných pedagogů proběhlo během realizace prvního grantového projektu. Školení bylo přizpůsobeno našim požadavkům a během celého roku se každý týden a někdy i o víkendech vyučující seznamovali se vším, co se této oblasti týká – s problematikou nadání, identifikací nadání a postupy či metodami, které lze u nadaných realizovat. Také jsme se naučili vytvářet vlastní výukové materiály, které by žáky dostatečně zaujaly a rozvíjely. Spolupracovali jsme s řadou psychologů a odborníků, kteří se zabývají vzděláváním nadaných," vysvětluje Alena Kýrová, zástupkyně ředitele pro 1. stupeň a zároveň garantka skupinové výuky nadaných dětí ve škole. Dodejme, že ZŠ Úvoz je zařazena do sítě škol spolupracujících s Mensou, tato organizace škole pomáhá například při screeningovém testování nadání během zápisu nebo dne otevřených dveří.

tech sebeobsluhy, týmové práce, cílevědomosti, v prezentačních a diskuzních dovednostech, podpoře volních vlastností a vnitřní motivace k učení. Oblast vzdělávací zahrnuje především samostatnost v uvažování, dovednosti argumentace a hledání nových souvislostí na základě získaných poznatků. Naši nadaní nemají individuální plán. Máme speciální ŠVP pro vzdělávání ve skupině nadaných, kde je zahrnuto vše potřebné – upravené učební osnovy, heuristické metody vzdělávání. S tím souvisí i výběr vhodných učebních materiálů, které vyhovují nadaným. Spoustu si jich vyučující vytváří sami. Ve skupinkách nadaných používáme různé publikace, ve spolupráci s jedním nakladatelstvím vznikla řada pracovních sešitů Koumák, na jejichž tvorbě a korekturách se podíleli vyučující 1. stupně, kteří pracují s nadanými," říká A. Kýrová.

Vzhledem ke specifiku složení kolektivu se učitelům osvědčil menší počet dětí, než je tomu v běžné třídě. Ve skupinkách se sejde maximálně 15 dětí. „Nižší počet

úrovni střední školy, připravit k tématu kvíz či test pozornosti, jinde tato metoda nezafunguje nebo není vhodná pro všechny. Výběr metod a jejich využití je tedy velmi závislé na osobnosti vyučujícího, který musí velmi citlivě vybírat na základě dobré znalosti osobnosti žáků. Osobnost vyučujícího ve skupině nadaných je tedy kombinací akademika s psychologem, disponujícím velkou mírou empatie, tolerance a tvořivosti," tvrdí A. Kýrová.

Při výuce nadaných dětí je více uplatňován například brainstorming, prvky kritického myšlení a další heuristické metody. Mechanické procvičování je ve skupinkách oproti běžné třídě omezeno, proto je důležité, aby žáci měli kvalitní paměť. „Učivo dětem není předkládáno. Snažíme se, aby si ho objevily samy. Většinou se jim to podaří velice rychle, například najít nějaké gramatické pravidlo, a velice rychle také zjistí, že žádné pravidlo neplatí zcela, že existuje spousta výjimek, a tato objevená zjištění jsou pak zdrojem nekonečných diskuzí," usmívá se ředitel.

Foto: archiv školy

Vševědovu akademii, Pišqoriádu, Barevný den a celou řadu sportovních akcí. „Barevný den je celoškolní akce, kde si třídy vylusují barvu a v určený den přijdou všichni vyučující i žáci vyzbrojení vším, co má danou barvu. Vítězná třída, která získá nejvíce bodů, pak stráví den podle svého přání. Řádění Debrujárů se přejmenovalo na Aprílovou olympiádu. Starší žáci školy připraví pro ty mladší stanoviště s úkoly – logika, obratnost, rovnováha,“ říká M. Přinosil a dodává, že mezi žáky je velmi oblíbená Vševědova akademie, kde si žáci vybírají „vysokoškolskou“ kolej, ve které stráví vyučovací hodinu. Jednotlivé koleje vedou vyučující a v hodině se setkají žáci 1. i 2. stupně.

Vyučování nadaných žáků je založeno i na tvorbě projektů a experimentování, které jsou stěžejními metodami už od 1. ročníku. Na konci školního roku žáci prezentují ročníkový projekt. Prezentace projektů je na vysoké úrovni jak po obsahové, tak po technické stránce. „Na 2. stupni mají nadaní žáci dva speciální předměty – Společenskovední a Přírodovědný seminář – kde mohou více rozvíjet oblasti svého zájmu. Své ročníkové projekty pak prezentují na Vědecké konferenci, určené pro posluchače z celé školy (i jejich rodinné příslušníky). Experimentování a terénní výzkumy jsou řazeny do výuky rovněž od 1. ročníku. Hlavně do speciálního předmětu Vědouka,“ říká A. Kýrová.

Výuka angličtiny probíhá od 1. ročníku, ale od 3. ročníku mají nadaní anglickou konverzaci s rodilým mluvčím. Kromě angličtiny se na 2. stupni učí německý jazyk a formou kroužků ve škole probíhá výuka dalších jazyků. Nedílnou součástí výuky od 1. ročníku je informatika. „V předmětu se žáci seznamují hlouběji mimo jiné s editory (textovými, grafickými) a tyto znalosti pak využívají při tvorbě prezentací či projektů. Práce s PC je součástí výuky denně ve všech předmětech – vyhledávání informací, online procvičování a podobně. Proto jsou také učebny nadaných dětí vybaveny počítačovou technikou,“ vysvětluje M. Přinosil.

Covid omezil řadu aktivit

Podle ředitele M. Doležala kvůli epidemii koronaviru a následným opatřením existuje jen omezená možnost k diskuzím a realizaci heuristických metod. Dětem chybí, že se nemohou zapojit do projektů mimo školu, mít společenské a kulturní vyžití, jak bylo v časech před epidemií zvykem.

„Naši žáci navštěvovali Dům ekologické výchovy Lipka, Středisko volného času Lužánky, Dům dětí a mládeže Kominíček, centrum AMAVET, ale i botanickou zahradu nebo brněnské planetárium. Mezi žáky byla vždy oblíbená divadelní představení v divadlech Radost, Polárka a V-studio,“ říká ředitel. „S distanční výukou se však naši pedagogové vypořádali velmi dobře, o čemž svědčí pochvalné ohlasy rodičů.

Online hodiny jsme spustili již při první vlně epidemie. I proto jsme mohli video-hodiny opět realizovat hned s prvním dnem distanční výuky v tomto školním roce. Vysokou úroveň této formy výuky na naší škole ocenila i Česká školní inspekce, která nás letos navštívila,“ hodnotí distanční výuku Miloš Přinosil, zástupce ředitele pro druhý stupeň.

Covid 19 ovlivnil i zápis prvňáčků. „Loni a bohužel i letos proběhl zápis do 1. ročníku pouze formálně. Doufáme, že koncem školního roku bude alespoň rodičům umožněno setkat se s budoucí paní učitelkou na třídní schůzce. Ze školních kroužků se online realizuje logopedie, některé externí kroužky také pokračují online, pokud rodiče projeví zájem,“ říká zástupce ředitele a dodává, že nabídka kroužků před epidemií byla velmi pestrá. Škola nabízel možnost naučit se vařit, modelovat, bruslit. Žáci mohli chodit na gymnastiku, zpívat, do sportovního nebo dramatického kroužku. V nabídce byly i kroužky s názvem Logik, Judo, Šachy nebo skupina pro informatiky.

Koronavirus zkomplikoval i pořádání dalších školních aktivit. Učitelé ZŠ Úvoz každoročně organizují celoškolní akce pro žáky – Řádění Debrujárů, Čertoviny,

Velmi populární je i branný závod v přírodě s překonáváním překážek a plněním specifických úkolů, zaměřuje se například na první pomoc nebo orientaci v terénu. Školní akce „Letem světem“ umožňuje žákům 1. stupně navštívit „veletrh“ země. Starší žáci ve svých třídách nabízejí atributy, občerstvení, informace, zajímavosti zvolené země. V předvánočním období se děti 1. stupně a jejich sousedci účastní odpoledních Čertovin. Jde o dílničky a zápolení na stanovištích souvisejících s adventem.

„Jednou za dva roky vyhlášíme soutěž s názvem ‚Úvoz má talent‘. Ve finále soutěže prezentují v tělocvičně školy zpěváci, tanečníci, sportovci, herci, hudebníci své umění. Spolužáci pak hlasováním vyberou vítěze,“ říká M. Doležal a zdůrazňuje, že se ale některé akce i přes epidemii v loňském roce konat mohly. „V uplynulém školním roce jsme stihli realizovat plavecký výcvik, výlety, exkurze, koncerty, divadelní představení, návštěvy knihoven i tvořivých dílen naplánovaných na první pololetí,“ vypočítává zástupce ředitele a dodává, že naplánovány byly i školy v přírodě, lyžařský a vodácký výcvik, ale ty nakonec už bohužel realizovat nešlo. Učitelé ZŠ Úvoz doufají, že se aktivity podaří uskutečnit v druhé půlce roku 2021.

Hokejová hala školy

Foto: autorka